

מראי מקומות- בבא בתרא מ"א

והוי כמו עורך בנכסי הגר וסבור שהוא שלו דלא קני. ותי' בשם הראב"ד דשאני הכא דאיכא דעת אחרת מקנה. וע' בדברי יחזקאל (ג', ג') שהוכיח מדברי הרשב"א במקום אחר שחולק על דעת הראב"ד בזה, וביאר דהרשב"א ס"ל דהחסרון בעודר בנכסי הגר וסבור שהוא שלו אינו רק שיש חסרון בכוונת קנין, אלא כיון שאינו עושה העודר בנכסי הגר בכוונת קנין, א"כ אין עליה תורת מעשה קנין כלל, וא"כ אפי' אם יש כוונת המקנה לא מהני, שהרי אין כאן מעשה קנין (אבל הראב"ד ס"ל דהחסרון בהא דעודר בנכסי הגר הוא שאין לו כוונת קנין, וא"כ, אם יש להמקנה דעת להקנות לו, א"כ מהני בכה"ג לקנות).

(א) **כל חזקה שאין עמה טענה אינה חזקה- ע' בקהלות יעקב** (י"ח, ז'), שהק' דלפי שי' הרמב"ן, דס"ל דבעצם השתיקה של המרי קמא גרידא הוא הראי' שמכרה לו, א"כ למה יורש ולוקח צריכים טענה, הרי ס"ס יש כאן ראי', שהרי המ"ק לא מיחה, ובשלמא אם הלוקח עצמו אומר שלא אמר לי אדם דבר מעולם, הרי זהו הודאה שלא לקחה, וודאי לא מהני. אבל ביורש ולוקח, הרי יש כאן ראי' שהוא שלהם, וא"כ למה צריך טענה. וכ' דצ"ל דס"ל דלא מהני הראי' דמדלא מיחה אלא בצירוף הטענת ברי שלו שלקחה ממנו (אבל להקצות, דחזקת ג' שנים תקנת חכמים הוא, יש לפרשו בפשיטות, דלא תקנו חכמים אלא במקום שהלוקח טען טענת ברי).

(ד) **א"ל מחילה בטעות הואי- הק' תוס',** הא בב"מ ס"ל לר"נ דמחילה בטעות הוי מחילה (עכ"פ לפי רש"י שם). וכ' לפרש הגמ' שם באו"א, ובאמת בכל מקום ס"ל לר"נ דמחילה בטעות לא הוי מחילה. אולם ע' בקצות (קמ"ה, א'), דכ' ליישב ע"פ מש"כ ההגהות אשר"י באיזהו נשך (סי' ל"ב), דהא דס"ל לר"נ דמחילה בטעות הוי מחילה, היינו משום דמחילה הוי כיאוש, ויאוש בטעות נמי מהני. וא"כ, י"ל דכל זה היכא דצריך רק יאוש, דאז מחילתו בטעות מהני, והאחר קנאו. אבל כאן, הא כבר הבאנו מהראב"ד דמה דהי' קנאו ר' ענן הוא רק משום דעת אחרת מקנה אותו, וזה לא שייך בטעות, דזהו הקנאה גמורה, וא"כ כוונת ר' נחמן לומר דמחילה בסוגיין בטעות לא מהני, כיון דצריך לדעת מקנה ממש.

(ב) **והבא משום ירושה אינו צריך טענה- הק' השער משפט** (ק"מ, ג'), לפי שי' הרמב"ן לקמן (מב). דס"ל דעיקר סברת חזקה הוא משום דלא מיחה מיד, אלא שאין החזקה נגמר עד לאחר ג' שנים, דעד ג' שנים יש ריעותא דאחוי שטרך, א"כ ממ"נ, אם אמרי' דריעותא הוא מה דלא מצא שטר קנין בין שטרות אביו, א"כ אפי' לאחר ג' שנים יש כאן ריעותא זו (דהא לא שייך בזה הסברא דאין אדם נזהר בשטרו לאחר ג' שנים). ואם אין זה נחשב ריעותא, א"כ למה אינו חזקה מיד, כיון דלא מיחה המרי קמא. והוכיח מקו' זו דחזקה הוא באמת תקנת חכמים, ודלא כדעת הרמב"ן. **וע' בחי' ר' שמעון** (י"ב, א') דכ' דהיסוד של טוענין ליורש אינו שמחזקי' דודאי לקח אביו מן בעל השדה, אלא הביאור הוא דמה שיכול האב לזכות בקרקע זו יש גם ליורש זכות המורישו. וא"כ, אם הבן לא החזיק ג' שנים, דבכה"ג לא הי' זכות למורישו לזכות בהאי קרקע, אז מאין יהי' זכות להיורש, ע"ש לביאור יותר.

(ה) **לא נחלקו ב"ש וב"ה על ב' כיתי עדים שאחת** אומרת מנה ואחת אומרת מאתים שיש בכלל מאתים מנה, וכו'- כ' התוס' רי"ד, דאפי' לפי ר' חסדא דאמר לעיל (לא): בהדי סהדי שקרי למה לי, ושם אמרי' דשניהם פסולים, מודה בהא, דהא מה דאינם נאמנים שם, זהו רק היכא דזה בא בפני עצמו ומעידה וזה בא בפנ"ע, אבל אם העידו שתי כתות על אדם א', כגון שב' הכתות אומרות דראובן לזה ממון

(ג) **כי היכי דאת לא הוה ידעת הוא נמי לא הוה ידע- כ' הרשב"א,** דמדוייק דאם הי' חבירו יודע, אז הי' ר' ענן קונה, אף דר' ענן עצמו לא ידע. אלא דהק', איך מהני חזקת ר' ענן לקנות בשל חבירו, הרי הי' סובר דשלו היתה,

שמחזיק זה לקחו מהמוכר לו, אז מהני כמו דר ב'י' חד יומא, ואי"צ טפי מזה. ותמה הקצות עליו ממש"כ הרשב"ם לעיל (ל:), דמבואר דשם הי' לו שטר מהמוכר, ומ"מ הי' צריך עדים על הא דדר ב'י' חד יומא. ולכן פי' הקצות על דרך ר' יונה, דכיון שיש אומדנא קצת שלקחה המוכר, אז טענינן ללוקח דבאמת לקחה המוכר. **וע"ע בקובץ שעורים** (קע"ד) שדייק מדברי השו"ת **הרשב"א** (ה', קל"ח) ביאור אחרת, דמה שצריך למחות הוא רק היכא דהלוקח בא מכח דירת המוכר, אבל אינו צריך למחות בלוקח שלא בא מכח דירת המוכר, אם לא בא בטענת עצמו. וא"כ, היכא דדר בה המוכר חד יומא, דבעצם הי' צריך למחות בהמוכר, אז אמרי' דגם צריך למחות בלוקח הבא מכח המוכר. אבל אם לא דר בה המוכר חד יומא, נמצא דהלוקח בא שלא מכח טענת עצמו, וגם לא הי' שום מקום להמרי קמא למחות בהמוכר, שהרי לא דר בה כלל, וא"כ אין חזקתו חזקה, לפי שלא הי' צריך המ"ק למחות בו כלל.

(ח) **אי אית לך סהדי וכו'-** הק' בחי' הר"ן, למה צריך עדים, לימא דאם הוא עצמו יודע שדר ב'י' המוכר חד יומא, ליהמני' דדר ב'י' חד יומא במגו דאי בעי אמר זבנתה מינך. וע' בתוס' לעיל (ל.) דתי' דזהו מגו למפרע, ומגו למפרע לא אמרי'. והר"ן תי' (וכ"כ הנמוקי"י [כב. בדפיו]) דלא אמרי' מגו משום דכי מהימנינן לי' משום מגו, הני מילי כשאנו צריך לטעון עוד על מה שהוא אומר, אבל כאן, אי מהימנינן לי' דההוא דהי' קמי' דר ב'י' חד יומא משום מגו, אכתי' אנו צריכים לטעון לו דההוא דקמי' לקחה מהמערער, ולכן לא אמרי' מגו היכא שאף ע"י המגו יהי' נשאר הדבר בספק, ויהי' אנו צריכין לבררו ע"י דבר אחר. **וע"ע בריטב"א** שהביא לתרץ דמגו דהעזה הוא, א"נ דהתם אם איתא דבאמת דר ב'י' חד יומא, הו"ל לבני אדם למידע, וא"כ יש ריעותא בטענתו. וע"ע שם שהביא צד א' דבאמת נאמן לומר דדר ב'י' חד יומא, וכאן מיירי דמעצמו אינו יודע, אלא שטוען שמא, ולכן צריך עדים דדר ב'י' חד יומא.

משמעון, אז ודאי מוציאין ממנו, דממ"נ א' מהכתות כשרה [וזה א"ש בפרט למש"כ הרשב"ם שם, דרק אין נאמנין מספק, והמע"ה, וכאן ממ"נ יש להם להיות נאמנים].

(ו) **וב"ה אומרים יש בכלל מאתים מנה-** הק' הנמוקי יוסף (כב. בדפיו), הא אפי' ר' הונא דאמר לעיל (לא:) דזו באה בפני עצמה ומעידה וכו', זהו רק בתרי ותרי, אבל א' מכת זו וא' מכת זו אינם יכולים להעיד, דא' מהן פסול ודאי, וא"כ ה"נ נימא דא' מהן פסול בודאי, ולמה מהני עדותם. ותי' "דהכא לאו שקרא הוא, דעבידי אינשי למטעי בין תרתי לתלת, וכן בין מנה למאתים". **וע' בתוס' רי"ד** שהביא מרבנו יצחק לתרץ דכשם דאין תורת הזמה בעד א', כך אין תורת הכחשה בעד א', דכיון דאין כאן עדות שלימה, כאילו לא העיד כלום (על הדבר שאין העד אחר העיד ג"כ), וא"כ נמצא דהעדוה הוא רק על החלק שהם מסכימים לה. וחולק עליו התוריי"ד, שהרי א' מהן ודאי שקר העיד, ועובר על לא תענה ברעך עד שקר, ורשע הוא, ואיך ב"ד יכולים לקבל עדותו על המנה. והתוריי"ד עצמו תי' קו' זו שיש חילוק בין מכאן ולהבא ובין אותה עדות, דרק מכאן ולהבא אמרי' דפסולים הם, אבל באותה עדות נאמנים [ולכא"ו כוונתו בזה הוא דלא חל הפסול עד לאחר שנגמר עדותו, ע' בקובץ שעורים (קע"ג) ע"ז].

(ז) **אי אית לך סהדי דדר בה איהו דזבנת מיני ואפי' חד יומא וכו'-** הא דבעינן עדים על דירת חד יומא, ולא אמרי' טענינן ללוקח בלא"ה, כ' הנמוקי יוסף (כב. בדפיו) שהוא משום דאל"כ מחזי טענתו כשיקרא [ולפי"ז א"ש טענת רב על ר' חייא, וכי אין אדם עשוי ליקח ולמכור בלילה, דהיינו למה מחזי כשיקרא, הרי דבר רגיל הוא דהמוכר מעולם לא דר שם]. ור' יונה לקמן (מז. ד"ה ה"ד [א']) ביאר דצריך הא דדר ב'י' חד יומא כדי שיהא אמתלא דקרקע היתה לקוחה ביד אביו, והאמתלא מסייע לחזקתו. וע' בקצות (קמ"ו, ט') שהביא עוד פירוש מהמהרי"ט (ח"ו"מ כ"ו), דהא דצריך עדות דדר ב'י' חד יומא, היינו כדי לאמת דמחזיק זה לוקח הוא, דאין טענינן לו אא"כ אנו יודעים שהוא לוקח, דאל"כ אולי גולן הוא, רק דאינו יכול להעיד פניו לומר ממך לקחתי, ולכן אומר דלקחה מאחר, ולכן צריכין לאמת דההוא אחר באמת הי' לוקח. וכ' עפ"ז דהיכא שיש לו שטר

אם הודה דלא פרעו, אינו נאמן לחוב להלקוחות, וכ"כ המהרש"א במב., דרק שם, דמיירי לענין לגבות מבני חורין, אמרי' דהודאתו מהני, משא"כ כאן, דמיירי לחייב אחרים, לא סגי בהכי, ולכן צ"ל כהנ"י).

ט) וחזיתי' לדעתי' אי א"ל קמאי דידי זבנה מינך מהימן, מגו וכר' - יש לעי', למה צריך מגו, הרי לכאור' הוי חזקה שיש עמה טענה. וע' בקצות (קמ"ו, י"ב) דבאמת כ' בדעת איזה ראשונים דבאמת נאמן מדין חזקה שאין עמה טענה, ואין צריך מגו כאן. אולם ע' בנתיבות (שם, כ"ב) דכ' להוכיח דבאמת הוי מדין מגו, ומה דצריך מגו, היינו משום דכיון שאין המחזיק בא מכח טענת עצמו, אין חזקתו מועלת לו, דבעינן בחזקה שהמוחזק יבוא בטענת עצמו ואז מועיל חזקתו, וכיון שבא מכח המוכר שלו, צריך דוקא לטענת מגו. וע' בחי' ר' שמואל (כ"ב, ב' - ג') שביאר הא דצריך מגו בב' אופנים, או דהוי חסרון בהחזקה מה שטוען שלקחו משל המוכר, ולא משל המערער, דהחזקה אינו יכול להחזיק אלא שהוא לקחו מהמערער, אבל אין החזקה יכול להחזיק דלקחו משל אחר. ועוד צידד דהוי חסרון בהטענה, דטענה צריך להיות דלקחו מהמרי קמא, אבל אם אינו טוען כן, הוי חסרון בטענתו, ולכן זה נחשב חזקה שאין עמה טענה, ולכן צריך מגו, וע"ע שם באריכות.

י) ואיבעית אימא שאני לוקח, דלא שדי זוזי בכדי- הק' הריטב"א, אילו הי' ברור לו, האיך לא טעין כן, ולמה צריך לעדים דדר בי' חד יומא, הרי נאמן לטעון אם יודע בברירות דיודע דדר בי' חד יומא. וכ' דבשלמא לשי' הראשונים דס"ל דבאמת אינו נאמן לומר דדר בי' חד יומא, א"כ אינו נאמן לטעון כן, אבל להשיטות דס"ל דנאמן לומר כן, למה אינו טוען כך. ותי' דהכא מיירי דבאמת חזר וטען כן, ואמרי' דנאמן, דלא שדי איניש זוזי בכדי, ואף דמעיקרא לא טען כן, י"ל דשכח, או משום דסבר דלא צריך לטעון כן, וסגי בחזקתו, ולכן נאמן כשחוזר וטוען דיודע דדר בי' חד יומא.

יא) המוכר שדה בעדים גובה מנכסים משועבדים- כ' הנמוקי יוסף (כב. בדפיו) דצריכין לומר דמיירי כשטרפוהו בב"ד, וכ' ב"ד טירפא עליו משעת מכר, דאי לא, הרי יכולין לטעון ללקוחות דהמוכר כבר פרע הלואתו, שהרי מלוה ע"פ הי', והי' נאמן המוכר לומר דפרעו, אפי' שלא בעדים (ואפי'